

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FAKULTA MATEMATIKY, FYZIKY A INFORMATIKY

*Efektívne hľadanie minimálne dominujúcej množiny na
reálnych sieťach*

Magisterská práca

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
FAKULTA MATEMATIKY, FYZIKY A INFORMATIKY

*Efektívne hľadanie minimálne dominujúcej množiny na
reálnych sieťach*

Magisterská práca

Študijný program: Aplikovaná informatika
Študijný odbor: 2511 Aplikovaná informatika
Školiace pracovisko: Katedra aplikovanej informatiky FMFI
Vedúci práce: Mgr. Martin Čajági

Univerzita Komenského v Bratislave
Fakulta matematiky, fyziky a informatiky

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Bc. Viktor Tomkovič
Študijný program: aplikovaná informatika (Jednoodborové štúdium, magisterský II. st., denná forma)
Študijný odbor: 9.2.9. aplikovaná informatika
Typ záverečnej práce: diplomová
Jazyk záverečnej práce: slovenský

Názov: Efektívne hľadanie minimálnej dominujúcej množiny na reálnych sieťach

Cieľ: Prvým z cieľov práce je implementovať aktuálne úplne efektívne algoritmy poskytujúce riešenia pre problém minimálnej dominujúcej množiny s rôznymi obmedzeniami na danú množinu. Ako je napríklad súvislosť, či minimálna vzdialenosť medzi vrcholmi v pokrytí. Tieto budú slúžiť ako benchmark pri menších grafoch. Druhým krokom je implementovať heuristické algoritmy, aproximatívne algoritmy a urobiť vzájomný pomer efektívnosť (čas-priestor) / veľkosť chyby plus porovnanie oproti úplným algoritmom z prvého cieľu. Tretím cieľom je vyvinúť čo najefektívnejšie algoritmy pracujúce na sieťach v rádoch desiatok až stá tisícov vrcholov a miliónov hrán a otestovať ich na dátach reálnych existujúcich sietí.
Pod najneefektívnejším sa rozumie zlepšenie pre konkrétne typy sietí v čase alebo v chybe. Z nášho pohľadu je prioritnejší čas, pretože cieľom je rýchlo získať požadované informácie aby sme ich vedeli spracovať a poskytnúť ako vstup pre ďalšie aplikácie.

Vedúci: Mgr. Martin Čajági
Katedra: FMFI.KAI - Katedra aplikovanej informatiky
Vedúci katedry: doc. PhDr. Ján Rybár, PhD.
Dátum zadania: 04.12.2012

Dátum schválenia: 04.12.2012

prof. RNDr. Roman Ďurikovič, PhD.
garant študijného programu

.....
študent

.....
vedúci práce

Podakovanie

Ďakujem.

Abstrakt

Táto práca skúma rôzne algoritmy na riešenie problému hľadania minimálnych dominantných množín (MDS). Konkrétne skúma ich využitie v sieťach malého sveta.

Kľúčové slová: minimálna dominujúca množina, MDS, algoritmy a dátové štruktúry, siete malého sveta.

Abstract

This work is.

Keywords: minimal dominating set, MDS, algorithms and data structures, small-world network.

Obsah

Úvod	1
1 Definície	2
1.1 Grafy	2
1.2 Vlastnosti grafu	3
1.3 Cesta a cyklus	3
1.4 Strom	4
1.5 Toky	4
1.6 Siete	5
Záver	6
Literatúra	7

Úvod

Toto je úvod do mojej diplomovej práce. Bude doplnený neskôr.

Kapitola 1

Definície

V tejto kapitole sme zaviedli niektoré pojmy, s ktorými sa budeme stretávať počas nasledujúcich kapitol. Sú to prevažne pojmy z teórie grafov. Keďže väčšina článkov, ktorými sme sa zaoberali v ďalších častiach je anglického pôvodu, rozhodli sme sa pre značenie uprednostniť knihu Graph Theory (Diestel 2000) pred knihou Grafové algoritmy (Plesník 1983).

Základným pojmom je pre nás množina, čo je súbor navzájom rôznych objektov. Množinu prirodzených čísel vrátane nuly označujeme \mathbb{N} . Množinu celých čísel označujeme \mathbb{Z} . Množinu reálnych čísel \mathbb{R} . Pre reálne číslo x označujeme hornú celú časť $\lceil x \rceil$ a označuje najmenšie celé číslo väčšie alebo rovné ako x . Podobne dolnú celú časť označujeme $\lfloor x \rfloor$ a označuje najväčšie celé číslo menšie alebo rovné ako x . Základ logaritmov napísaných ako „log“ je 2 a základ logaritmov napísaných ako „ln“ je e . Množina $A = \{A_1, \dots, A_k\}$ navzájom disjunktných podmnožín množina A je *rozdelenie* ak $A = \bigcup_{i=1}^k A_i$ a všetky i platí, že $A_i = \emptyset$.

1.1 Grafy

Graf $G = (V, E)$ je usporiadaná dvojica množiny vrcholov a množiny hrán, ktorá má nasledujúce vlastnosti:

- $V \cap E = \emptyset$ (hrany a vrcholy sú rozlíšiteľné)
- $E \subseteq \{\{u, v\} : u \neq v; u, v \in V\}$ (hrana spája dva vrcholy)

Graf sa zvyčajne znázorňuje nakreslením bodov pre každý vrchol a čiar medzi dvoma bodmi tam, kde existuje hrana. Rozmiestenie bodov a čiar nemá význam.

O grafe s množinou vrcholov V hovoríme, že je grafom na V . Množina vrcholov grafu G je označovaná $V(G)$ a to aj v prípade, kedy graf G má za množinu vrcholov inú množinu ako V . Napríklad, pre graf $H = (W, F)$ označujeme množinou vrcholov $V(H)$ a platí $V(H) = W$. Podobne označujeme množinu hrán grafu $E(G)$ (v hore uvedenom príklade platí $E(H) = F$). Pre jednoduchosť hovoríme, že vrchol (hrana) patrí grafu a nie množine vrcholov (hrán) grafu a preto sa občas vyskytuje označenie $v \in G$ a nie $v \in V(G)$.

Rád grafu je počet vrcholov v grafe a označujeme ho ako $|G|$. *Prázdny graf* (\emptyset, \emptyset) označujeme \emptyset . Grafy rádu 0 alebo 1 sa označujeme ako *triviálne*.

Vrchol v je incidentný s hranou e ak platí $v \in e$. Hranu $\{x, y\}$ jednoduchšie označujeme ako xy . *Hranami* $X - Y$ označujeme množinu hrán $E(X, Y) = \{\{x, y\} : x \in X, y \in Y\}$. Namiesto $E(\{x\}, Y)$ píšeme $E(x, Y)$ a podobne aj namiesto $E(X, \{y\})$ píšeme $E(X, y)$. s Zápisom $E(v)$ označujeme $E(v, V(G))$ a hovoríme o *hranách vrchola* v .

Dva vrcholy x, y grafu G sú *susedia*, ak existuje hrana xy v grafe G . Dve hrany $e \neq f$ sú susedné, ak majú spoločný jeden vrchol. Ak sú všetky vrcholy v grafe navzájom susedné, graf je *kompletný* (alebo *úplný*). Kompletný graf s n vrcholmi označujeme K^n .

Majme dva grafy $G = (V, E)$ a $G' = (V', E')$. Potom $G \cup G' := (V \cup V', E \cup E')$. Podobne $G \cap G' := (V \cap V', E \cap E')$. Ak platí $G \cap G' = \emptyset$ tak hovoríme, že grafy sú *disjunktné*. Ak platí $V \subseteq V'$ a $E \subseteq E'$, tak potom je graf G' *podgrafom* grafu G . Zapisujeme $G' \subseteq G$.

Ak $G' \subseteq G$ a G' obsahuje všetky hrany $xy \in E$ pre $x, y \in V'$, tak hovoríme, že graf G' je *indukovaný podgraf* grafu G . Taktiež hovoríme, že V' *indukuje* G' na G a zapisujeme $G' =: G[V']$. Zápis $G[\{v\}]$ skracujeme na $G[v]$.

Ak je U nejaká množina vrcholov, tak zápisom $G - U$ (operátory $-$ a \setminus budeme občas zamieňať) označujeme $G[V(G) \setminus U]$. Inými slovami graf $G - U$ dosiahneme tak, že z grafu G vymažeme všetky vrcholy z množiny U a všetky incidentné hrany k nim. Pre $G - \{u\}$ používame aj zápis $G - u$. Pre graf $G = (V, E)$ a množinu hrán $F = \{xy : x, y \in V\}$ zapisujeme $G + F = (V, E \cup F)$ a $G - F = (V, E \setminus F)$.

1.2 Vlastnosti grafu

Uvažujme o grafe $G = (V, E)$. Množinu susedov vrchola v označujeme $N_G(v)$. Pokiaľ to bude z kontextu jasné, tak iba skrátené $N(v)$. Zápis rozšírime na množiny. Pre množinu $U \subseteq V$ zapisujeme $N(U)$ množinu susedov všetkých vrcholov $u \in U$. Množinu $N(U)$ nazývame *susedmi* U . *Susedov vrátane vrchola* označujeme susedov vrchola s vrcholom samotným. Pre vrchol v susedov vrátane vrchola zapisujeme ako $N[v] := N(v) \cup \{v\}$. Podobne môžeme rozšíriť zápis aj na množiny. *Pokrytím* množiny $U \subseteq V$ nazývame množinu $N[U] := N(U) \cup U$.

Číslo $d_G(v) = d(v) := |E_G(v)|$ sa nazýva *stupeň* vrchola. Je to počet susedov vrchola (neplatí pre digrafy, multigrafy a iné zložité grafy, ktorými sa tu však nezaobráame). Vrchol stupňa 0 je *izolovaný*. Číslo $\delta(G) := \min\{d(v), v \in G\}$ je *minimálny stupeň* grafu G . Podobne číslo $\Delta(G) := \max\{d(v), v \in G\}$ je *maximálny stupeň* grafu G .

1.3 Cesta a cyklus

Cesta je graf $P = (V, E)$ v tvare:

$$V = \{x_0, x_1, x_2, x_3, \dots, x_k\} \quad E = \{x_0x_1, x_1x_2, x_2x_3, \dots, x_{k-1}x_k\},$$

kde všetky vrcholy x_i sú navzájom rôzne. Vrcholy x_0 a x_k sa nazývajú *konce* cesty a zvyšné vrcholy sú *vnútorné* vrcholy. Cestu zjednodušene označujeme sledom vrcholov: $P = x_0x_1x_2 \cdots x_k$. Aj keď nevieme rozlíšiť medzi cestami $P_1 = x_0x_1x_2 \cdots x_k$ a $P_2 = x_kx_{k-1}x_{k-2} \cdots x_0$, často si zvolíme jednu možnosť a hovoríme o *ceste* z x_0 *do* x_k (v tomto prípade sme si vybrali cestu P_1). *Dĺžka cesty* je číslo k (cesta môže mať dĺžku 0).

Cyklus je cesta $P = (V, E)$ v tvare

$$V = \{x_0, x_1, x_2, x_3, \dots, x_{k-1}\} \quad E = \{x_0x_1, x_1x_2, x_2x_3, \dots, x_{k-2}x_{k-1}, x_{k-1}x_0\}$$

O ceste má zmysel hovoriť iba ak $k \geq 3$. *Dĺžka cyklu* je číslo k . Je to počet vrcholov (a zároveň aj hrán) v grafe.

V nasledujúcej časti si ukážeme dátové štruktúry, s ktorými sme v práci pracovali.

1.4 Strom

Strom je súvislý graf, ktorý má n vrcholov a $n - 1$ hrán.

TODO: treba uviesť základnú vlastnosť a nejaké kecy o tom, čo a ako

1.5 Toky

Veľa vecí z reálneho sveta sa dá modelovať pomocou grafov alebo štruktúr podobných grafom. Ide napríklad o elektrickú rozvodnú sieť, cestnú sieť, vlakovú/dráhovou sieť, komunikačnú sieť. Pri týchto znázorneniach vystupujú vždy dvojice komunikácií a „križovatiek“ (elektrické vedenie s trafostanicami, cesty s mestami, dráhy so zástavkami, linky s prepojovacími stanicami). Každá komunikácia má svoju kapacitu. V týchto štruktúrach má zmysel sa pýtať otázky, ako koľko veľa prúdu, zásob, dát dokáže prúdiť medzi dvoma vrcholmi. V teórii grafov hovoríme o tokoch.

Konkrétne komunikáciu si môžeme predstaviť ako hranu $e = xy$, ktorá vyjadruje aj smer prúdenia. K usporiadanej dvojici (x, y) môžeme priradiť hodnotu k vyjadrujúcu kapacitu komunikácie. Znamená to, že k jednotiek môže prúdiť z vrcholu x do vrcholu y . Alebo usporiadanej dvojici (x, y) môžeme priradiť zápornú hodnotu $-k$ a to znamená, že k jednotiek prúdi opačným smerom. To znamená, že pre zobrazenie $f : V^2 \rightarrow \mathbb{Z}$ (množina V označuje vrcholy), bude platiť, že $f(x, y) = -f(y, x)$, keď x a y sú susedné vrcholy.

Keď už máme vrcholy a komunikácie, musíme mať aj *zdroj* vecí, ktoré po komunikáciach budú prúdiť a taktiež miesta, z ktorých budú tieto veci odchádzať z modelu. Tie sa označujú ako *stoky*. Okrem týchto špeciálnych vrcholov platí, že

$$\sum_{y \in N(x)} f(x, y) = 0$$

Pokiaľ platí pre zobrazenie $f : V^2 \rightarrow \mathbb{Z}$, že $f(x, y) = -f(y, x)$ pre susedné vrcholy x a y a pre vrcholy mimo zdrojov a stôk, že $\sum_{y \in N(x)} f(x, y) = 0$, tak budeme hovoriť o *toku* na grafe $G := (V, E)$.

1.6 Siete

Ďalšie veci, ktoré môžeme pri modelovaní sietí z reálneho sveta skúmať sú veci ohľadne štruktúry. Má zmysel sa pýtať na to, aký je priemer grafy, či vieme spraviť a aká je hierarchia vrcholov, aké komunikácie treba prerušiť na to, aby sa sieť rozpadla, kam treba nasadiť špiónov, aby sme získali čo najviac informácií a podobne.

V nasledujúcich kapitolách sme sa zamerali a prebrali si jednotlivé existujúce algoritmy, ktoré boli implementované.

Záver

V práci sme popísali niektoré algoritmy a porovnali ich implementácie. Fomin (Fomin, Grandoni and Kratsch 2005) napísal dobrú prácu... ...

Bibliografie

Diestel, Reinhard (2000). *Graph theory*. 2000.

Fomin, Fedor V, Fabrizio Grandoni and Dieter Kratsch (2005). “Measure and conquer: domination—a case study”. In: *Automata, Languages and Programming*. Springer, s. 191–203.

Plesník, Ján (1983). *Grafové algoritmy*.

